

Wethouder Erik Dannenberg: ‘We sleutelen niet aan onze ambities’

Deze zomer bereikten diverse partijen onder leiding van de SER overeenstemming over het Energieakkoord voor duurzame groei. Ook gemeenten zijn hierin partij, via de VNG. Veel gemeenten hebben niet gewacht op de resultaten van de ellenlange onderhandelingen. Zij zijn al aan de slag en bereiken resultaten. B&G volgt een aantal gemeenten op hun weg naar duurzaamheid. Deel 2 in deze serie: Zwolle.

Door **Christine van Eerd** zelfstandig tekstschrijver

Kern van het energieakkoord zijn breed gedragen afspraken over energiebesparing, schone technologie en klimaatbeleid; dat stelt de SER bij de ondertekening door ruim veertig organisaties. De reacties lopen uiteen. Erik Dannenberg, wethouder Duurzaamheid in Zwolle, is overwegend positief: ‘Er worden echt stappen gezet. Er zijn concrete afspraken gemaakt over het sluiten van kolencentrales en inzet op nieuwe energie zoals windenergie op zee. Dat gaat ook werkgelegenheid creëren.’ Dannenberg signaleert een veran-

derende mindset. ‘Er lijkt een soort algemeen bewustzijn te zijn dat we deze weg op moeten, de enige discussie is nog in welk tempo.’

Schaliegas

Wat Dannenberg wel mist in het akkoord is een uitspraak tegen schaliegas. ‘In de CO₂-doelstellingen van de gemeente Zwolle staat dat we gebruik van fossiele brandstoffen willen stoppen. Met schaliegas ga je heel veel geld uitgeven om uiteindelijk weer

fossiele brandstof naar boven te halen. Wat in miljoenen jaren in de aardkorst is opgeslagen aan 'ancient sunshine', kun je er niet ongestraft in vierhonderd jaar weer uit peuteren. Dat moet misgaan.'

Dannenberg heeft geen vertrouwen in de veiligheid van fracken met chemicaliën, nodig om schaliegas uit diepgelegen kleisteenlagen te winnen: 'Als er maar iets verschuift en die pijp breekt waardoor die chemicaliën je grondwater ingaan, dan laat je een verontreiniging achter voor het nageslacht. Terwijl we nu juist miljarden aan het uitgeven zijn om de troep van de vorige generaties op te ruimen.' Ook belangrijk is de economische afweging: 'Investeren in schaliegasboringen is een kort uitstel van executie. Onze gasvoorraad is eindig, met schaliegas zou je dat nog een beetje kunnen rekken, maar je weet toch dat het een keer opraakt. Je legt de muntjes op de verkeerde plek. Al die budgetten voor rapporten en vergunningen en boringen en analyses, kunnen we veel beter investeren in duurzame energieopwekking.'

Je legt de muntjes op de verkeerde plek

Terug naar de lokale aanpak in Zwolle. In 2011 heeft de gemeenteraad de visie op duurzaamheid vastgesteld. Duurzaamheid wordt daarin breed opgevat. Dannenberg: 'We zien geen tegenstelling tussen economische belangen, milieubelangen en menselijke belangen; people, planet, profit staan gelijk gericht.' De visie is geconcretiseerd in een uitvoeringsprogramma met 22 doelstellingen. Er is een intern programmabureau ingericht om hiermee aan de slag te gaan. Eind dit jaar volgt een uitgebreide evaluatie. Nu al is duidelijk dat er veel is bereikt, maar ook dat er voor sommige doelstellingen nog een tandje bij moet. De CO₂-doelstellingen (20 procent reductie in 2020 ten opzichte van 1990, 40 procent ten opzichte van 2009) zullen bijvoorbeeld niet worden gehaald, vooral vanwege de toename van de bevolking en de bedrijvigheid. Steeds meer bedrijven kiezen voor vestiging in Zwolle als provinciehoofdstad met een geografisch gunstige ligging. Dit brengt ook groei van de bevolking met zich mee: de afgelopen vijf jaar jaarlijks met gemiddeld 1.300 personen.

'Gelukkig groeit deze stad als kool', zegt Dannenberg. Maar daardoor heb je ook veel meer CO₂-uitstoot en moet je nog meer doen om het te compenseren. Wat dat betreft heeft een krimpgemeente het

Principes van duurzaamheid

De Zwolse duurzaamheidsvisie is gebaseerd op vijf principes:

- Koester diversiteit: ecologische, sociale, ruimtelijke en economische diversiteit is een voorwaarde voor een toekomstbestendige stad.
- Integraal: duurzaamheid als integrale ontwikkelstrategie is het leidende principe.
- Van en voor de stad: duurzaamheid is een thema van de hele gemeenschap, alleen samen is langdurige balans te bereiken.
- Benut lokale bronnen: deze zijn ruim voorhanden, ze zorgen voor betrokkenheid van bewoners en zijn minder gevoelig voor internationale ontwikkelingen.
- Transitie en innovatie: duurzaamheid betekent een principiële andere manier van kijken, werken en doen.

makkelijker. Maar de doelstelling blijft staan, we sleutelen niet aan ons ambitieniveau. Het betekent dat we nog meer slimme dingen moeten bedenken om die reductie teweeg te brengen.'

Er is plenty energie uit wind, zon, biomassa, aardwarmte, maar je moet het willen oogsten

In het uitvoeringsprogramma ligt de nadruk in eerste instantie op duurzame energie. Daar is ook veel te halen: 'Burgers, bedrijfsleven en overheid geven samen een kwart miljard euro per jaar uit aan energie. Dat is dus structureel geld, regionaal ligt het boven de half miljard. De trend is dat deze kosten heel erg oplopen. Als we niets doen zijn we straks afhankelijk van de gaskraan van Poetin of van de olie van de sjeiks. Wil je Zwolle daarvan onafhankelijk maken, dan moet je zorgen voor je eigen energievoorziening. Er is plenty energie uit wind, zon, biomassa, aardwarmte, maar je moet het willen oogsten. Als we al die bronnen benutten, vermindert de afhankelijkheid van internationale verhoudingen, het levert een bijdrage aan het reduceren van de CO₂-uitstoot en het beperkt de woonlasten.

Geen duurzaam bedrijf

In de Zwolse duurzaamheidsvisie is aangegeven dat de gemeente de oprichting van een duurzaam energiebedrijf zou onderzoeken. Het wordt zelfs een kritische succesfactor genoemd. De gedachte was om met een aparte organisatie, maar wel met betrokkenheid en verantwoordelijkheid van de gemeente, vreemd vermogen voor grotere investeringen in duurzame energieopwekking mogelijk te maken. Door de vraag naar duurzame energieopwekking te bundelen, zou dit een interessante schaalgrootte opleveren voor grote investeerders. Deze zomer besloot B&W hier toch van af te zien. 'We hebben het serieus onderzocht en daarbij zijn we niet over één nacht ijs gegaan', zegt Dannenberg. 'We noemden het de "maatschappelijke vacature": hoe kom je in één keer aan een grote zak geld om een versnelling op gang te brengen. Tijdens dat onderzoek zijn we door de werkelijkheid ingehaald. De provincie begint met een heel groot energiefonds van een kwart miljard euro. Corporaties zijn landelijk bezig om alle daken te inventariseren en te kijken of je daar een fonds van kunt maken. Met het energieakkoord komt er geld beschikbaar om de bestaande voorraad te verduurzamen. Dan is het niet logisch dat we die rol als stad gaan oppakken.'

Energiefonds Overijssel

Op 17 januari 2013 heeft Energiefonds Overijssel zijn deuren geopend. Ondernemingen, woningcorporaties en maatschappelijke organisaties kunnen bij het fonds terecht voor de aanvraag van participaties, leningen en garanties. Het fonds heeft 250 miljoen euro beschikbaar voor projecten die energie besparen of nieuwe energie opwekken uit duurzame bronnen. Het geld is afkomstig uit de verkoop van het aandeel in Essent. Het fonds richt zich alleen op projecten die geen volledige (bancaire) financiering kunnen krijgen. www.energiefondsoverijssel.nl

Gemeenten op weg naar duurzaamheid

Zelfredzaamheid

Dannenberg geeft nog een andere reden waarom Zwolle niet kiest voor (de risico's van) een duurzaam bedrijf: 'We zijn de afgelopen jaren positief verrast door de geweldige hoeveelheid werkzaamheid die uit de bevolking zelf kwam. Burgers die samen zonnepanelen inkopen tegen een zeer scherpe prijs, samen inschrijven op provinciale tenders.' Grootchaligheid blijkt bij nader inzien niet nodig: 'Je trekt het geld uit de markt niet van een belegger, maar van de mensen zelf. Het energieloket krijgt meer aanvragen dan ooit gepland. Het borrelt en bruist aan alle kanten.' Dus kan Zwolle volstaan met een meer faciliterende rol. 'Als er een initiatief uit de stad komt, bijvoorbeeld voor een windturbine, dan scannen we de stad om te kijken waar dat zou kunnen en hoe je het kan faciliteren. Het is het mooiste als er een soort collectief eigenaarschap komt. Omdat je een windturbine een stuk mooier vindt als je bij elke slag van de wiek weer een euro verdient.'

Een windturbine is een stuk mooier als je bij elke slag van de wiek weer een euro verdient

Toch is soms nog een extra zetje nodig om investeringen in alternatieve energieopwekking te stimuleren. Dat deed de gemeente in nieuwbouwwijk Stadshagen, waar in een deel van de wijk geen gas is aangelegd. Dit resulteerde in een warmtenet op basis van houtsnippers van (regionaal) snoei- en kapafval. En elders zijn sociale huurwoningen aangesloten op een systeem voor warmte-en-koude-opslag. 'We zijn niet met de rug naar het probleem gaan staan', zegt Dannenberg, 'dus we hebben een subsidieregeling gemaakt van 3.000 euro per huis, om een beetje mee te denken in de meerkosten. Soms moet je als overheid even een karretje over de heuvel duwen, tot het vanzelf verder rolt. En dat is hier heel goed gelukt.'

In 2011 was Zwolle een van de genomineerden als duurzaamste gemeente voor het onderdeel beleid. In het promotiefilmpje benadrukte Dannenberg dat de grote ambities van de gemeente samen met partners in acties worden omgezet. Naast bewoners en regionaal samenwerkende ondernemers zijn dat vooral ook de woning-

corporaties. 'Gelukkig zijn de corporaties hier niet platzak. Je merkt wel dat de investeringsvraag is teruggelopen door al die heffingen. Maar ze hebben alles nog eens doorgerekend en er kunnen nog forse investeringen plaatsvinden. Alle drie de corporaties hebben een scherpe visie op duurzaamheid. Ze verschillen iets in de accenten. DeltaWonen heeft het over de restwaarde van het vastgoed, SWZ legt veel nadruk op de woonlasten, bij Openbaar

Blauw van bovenaf gezien

In Zwolle is inmiddels 1,3 hectare aan zonnepanelen gelegd op daken van gemeentelijke gebouwen, scholen, sportcomplexen en wijkcentra. Eind augustus legden wethouder Erik Dannenberg en gedeputeerde Theo Rietkerk het (voorlopig) laatste paneel op gemeentelijke daken. In totaal liggen er nu 4.000 panelen op 26 daken. Dit drukt de energierekening en zorgt voor CO₂-reductie. De gemeentelijke en provinciale investeringen zijn nadrukkelijk ook bedoeld om het goede voorbeeld te geven.

Dannenberg: 'Als je binnenkort nieuwe foto's zou krijgen van Google Earth dan zul je zien dat Zwolle erg blauw is geworden van boven. Dat is goed nieuws. Ik vind wel dat het bedrijfsleven iets moet doen aan de esthetische kant. In onze binnenstad of wijken als de Wipstrik en Assendorp is het ronduit lelijk van die grote blauwe postzegels op je dak.'

Isala: kleurrijk, duurzaam en met rendementsverbeteringen

Op 17 oktober opende koningin Máxima de nieuwbouw van het Isala-ziekenhuis in Zwolle. Twee maanden eerder verhuisden patiënten, medici, medewerkers en vrijwilligers van de oudbouw – die nu wordt gesloopt – naar dit duurzame kleurrijke pand. Het gebouw is groot, maar doet kleinschalig aan door de menselijke maat die de architecten Alberts & Van Huut hebben gehanteerd. Max van Huut staat bekend om zijn leefbare gebouwen op antroposofische grondslag: hoofdkantoor ING in Amsterdam Zuidoost, de Gasunie in Groningen. Voor Isala maakte hij een levendige binnenstraat met daaraan vier deelgebouwen – vlianders in de taal van Van Huut. Hij spreekt ook liever niet van een ziekenhuis, maar een beterhuis.

Het Isala-ziekenhuis is duurzaam gebouwd. Bij alle materiaalkeuzes waren een lange levensduur en een laag energieverbruik belangrijk: bakstenen gevels en een combinatie van marmoleum, natuursteen, bamboe en pvc op de vloeren. Er werd ook gekeken naar de mate van milieuvervuiling en energieverbruik tijdens productie, transport en verwijdering (na gebruik). De isolatiewaarde van het glas ligt boven de geldende normen, verwarming en koeling gaat via warmte-en-koude-opslag in de grond, licht en zonwering gaan uit en aan wanneer nodig. De lift gebruikt vrijkomende energie als de lift stopt om daarna weer op gang te komen. Waar mogelijk schakelde Isala regionale leveranciers in.

BNG Bank was – als een van de huisbankiers – nauw betrokken bij de financiering van dit nieuwe ziekenhuis. Toen Isala in 2008 met een plan kwam, is eerst een uitgebreide risicoanalyse gedaan voordat BNG Bank half 2009 met een consortium van drie banken akkoord ging. Dit was een zeer omvangrijke financiering in een tijdperk met toenemende risico's in de sector. BNG Bank, Rabobank en ABN Amro hebben elkaar opgezocht om het risico van het grote volume (het financieringsarrangement behelst 480 miljoen euro) te delen.

Belangrijk bij het besluit voor financiering was het traject voor rendementsverbetering dat onder leiding van voorzitter van de Raad van Bestuur Marjanne Sint is ingezet. Er zijn onder andere resultaatverantwoordelijke afdelingen gevormd, waarbij naast strakke sturing van bovenaf ook prikkels lager in de organisatie zijn gecreëerd. Het bankenconsortium heeft zeer regelmatig overleg gevoerd met Isala. Deze gesprekken gingen niet alleen over de nieuwbouw, maar ook over de exploitatie van het ziekenhuis, gezien de grote veranderingen die in de sector plaatsvinden.

Meer informatie over de nieuwbouw: isala.nl/over-isala/architectuur
Zie ook het interview met Marjanne Sint, bestuursvoorzitter van Isala in B&G januari/februari 2011.

Foto: Isala

Duurzame woningen in Stadshagen

Belang zit duurzaamheid tot in de genen. Ongelooflijk hoe die ook oude flats hebben aangepakt en van label F naar label A hebben gebracht. Allemaal met technieken die hier in Zwolle ontwikkeld worden. Publieke en semipublieke organisaties en bedrijfsleven slaan de handen ineen.'

Goedkoop is duurkoop

Zwolle heeft al een zeer duurzaam zwembad en de duurzaamste brandweerkazerne van Nederland. Maar het stadhuis en het stadskantoor zijn nog energieslurpers. Dat gaat veranderen. Met onder andere HR++ glas, wamte-en-koude-opslag en overstap naar ledverlichting gaat het stadhuis van energielabel F naar label A. De totale CO₂-reductie bedraagt 242 ton per jaar. Dergelijke investeringen kosten geld, maar zijn mogelijk door de lagere exploitatiekosten in de berekening mee te nemen. Dannenberg: 'Dat wordt aangeduid als *total costs of ownership of life cycle costs* of wat mijn oma altijd zei: goedkoop is duurkoop. Dat zijn berekeningen die uitkomen. Maar we moeten er wel alert op blijven, omdat het zoveel jaren niet in de mindset van de organisatie zat.'